

Vastuullisuustieto on markkinoille pääsyt edellytys

EU:n sisämarkkinoilla vastuullisuustieto oli aikaisemmin tuotteen lisäarvo. Yritykset hakivat erilaisilla sertifikaateilla itselleen mielikuvaa ympäristöystävällisenä toimijana. Enää ei riitä todennus ympäristöystävällisyydestä. Tarvitaan dokumentoitua ja kolmannen osapuolen varmentamaa tietoa tuotteen tuotannon kestävyysvaikutuksesta ympäristöön, ilmastoon, metsäkattoon/luontokatoon, työntekijöiden asemaan jne. Uusien lainsäädäntöpakettien myötä vastuullisuudesta on muodostunut markkinoillepääsyt edellytys.

EU:n vastuullisuustsunami

1. Kestävyysraportointi (CSRD)
2. EU-taksonomia (kestävän rahoituksen luokittelujärjestelmä)
3. Hiilirajamekanismi (CBAM)
4. Metsäkatovapaat tuotantoketjut asetus (EUDR)
5. EU:nyritysvastuudirektiivi (due diligence directive CSDDD)
6. Pakkotyöasetus (FL)
7. Kestäviä tuotteita koskeva ase (Ecodesign)
8. Sukupuolten tasapuolinen edustus hallituksissa (pörssiyritykset)
9. Vihreiden väittämien direktiivi (Green Claims)
10. ESG (Environment, Social, Governance)

Vaikka suurin osa lainsäädännöstä on velvoittavaa vain isoille yrityksille, syntyvä monet tuotantoketjujen ilmasto- ja ympäristövaikutukset maataloilla ja metsissä. Meidän on yhdessä alkutuotantona pystyttävä tuotamaan tuotevirtaan sidottua vastuullisuusinformaatiota.

Pitkään on ajateltu, että yhteisen maatalouspolitiikan tukien saamisen ehtona olevat viittaukset muihin lainsäädäntöihin riittävät täydentävinä ehtoina maatalouden osalta todentamaan tuotannon vastuullisuuden. Uusi lainsäädäntökokonaisuus kääntää tilanteen ylösalaisin. Nyt tavarantoimittajat ovat velvollisia kertomaan tuotantotapojensa ja yrityksensä toiminnan vastuullisuuden, jotta kauppa tai prosessoiva teollisuus voi ottaa tuotteen prosessiinsa.

Uusi vastuullisuusrakennelma muuttaa sisämarkkinoiden toimintatapaa merkittävästi. Aikaisemmin on pyritty rajasuojalla hallinnollisesti päättämään, mitkä tuotteet pääsevät sisämarkkinoille. Nyt vastuu vaatimusten toteuttamisesta siirretään osaltaan markkinoilla toimiville yrityksille. Yritykset ovat velvoitettuja seuraamaan tavarantoimittajiensa sitoutumista mm. Pariisin ilmasopimukseen, luontokadon torjuntaan tai työntekijöiden asemaan. Käytännössä markkinatoimijat joutuvat selvittämään samat asiat niin tuonnin kuin kotimaisen tuotannon osalta, jotta vaatimukset olisivat WTO-yhteensopivia.

Elintarvikemarkkinoilla ensimmäinen vaihe muutoksessa oli, kun Pelloilta pöytään -strategian toteuttamiseen luotiin komission terveyspäösoston johdolla mallisääntöjä liitettäväksi hankintasopimuksiin. Puhuttiin code of conduct -vaatimuksista. Nyt yritykset tuottavat yritysraportointidirektiivin velvoittamana tilinpäätökseen tilinpäätöslukujen lisäksi informaatiota muiden velvoitteiden, kuten tuotantoketjun metsäkatovapauden, täyttämistä.

Monessa lainsäädännössä lisääntyvän raportointitaakan kustannuksia ohjeistetaan jaettavaksi tai esimerkiksi ostaja velvoitetaan maksamaan auditointikustannukset. Toimintatapojen muutoksen varmistamiseksi monessa kohdassa yrityksiä uhataan mustamaalaamisella (naming and blaming) tai maksimissaan liikevaihtoon

suhteutetulla 5 % sakoilla. Samalla edellytetään, että yritysjohdon palkitseminen perustuu vastuullisuusvelvoitteiden täyttämiseen.

Kestävän rahoituksen ja ESG-kriteerien kautta yritysten liikkumatilaa vastuullisuudessa rajoitetaan merkittävästi. Jatkossa myös finanssiala on velvoitettu seuraamaan rahoittamiensa yritysten toimintatapoja. Pankit ovat jo esitelleet Suomessakin maataloja koskevia ilmastoehdoja.

Meidän on löydettävä yhteinen ratkaisu teollisuuden ja kaupan kanssa siitä, miten tuotteisiin sisältyvä kestävyysinformaatio jaetaan tietoa tarvitseville osapuolten liikesalaisuuksien suojaa vaarantamatta ja maatalousyrittäjien neuvotteluvoimaa heikentämättä.